

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1938-39

DRAMA

4

J. B. MOLIÈRE:
IZSILJENA ŽENITEV
LJUBEZEN - ZDRAVNIK

Din 2:50

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1938/39

DRAMA

Štev. 4

J. B. Molière:

IZSILJENA ŽENITEV LJUBEZEN - ZDRAVNIK

PREMIERA 1. OKTOBRA 1938

Molière je tretji in najmlajši izmed trojice velikih francoskih gledaliških klasikov sedemnajstega stoletja. Če je Corneille glasnik heroičnega in tragičnega etosa in Racine srčne morale in tragike, je Molière trezna in kritična pamet, več modrost francoskega naroda, kajti Molière je zdrav kakor prava modrost in preprost kakor ona. Kritik La Harpe pravi o njem: »Molière je izmed vseh, ki so kedaj pisali, tisti, ki je najbolj opazoval človeka, ne da bi opozarjal, da ga opazuje; prej se ti zdi, da ga zna na pamet, kakor pa da ga je proučeval. Če bereš njegove igre s premislekom, ne strmiš nad avtorjem, temveč nad samim seboj. Molière ni nikoli fin: globok je ... Njegove komedije pri dobrem branju lahko izpopolnjujejo izkustvo; ne, ker riše smešne ljudi, ki so minljivi, marveč ker slika človeka, ki se sploh ne spreminja«. In če je Napoleon kot vladar in državnik najvišje cenil junaškega Corneilla, je veliki Boileau odgovoril »sončnemu kralju«, ki ga je vprašal, kateri pisatelj je po njegovem mnenju najbolj v čast njegovemu kraljevanju, brez premisleka: »Sire, to je Molière.«

Molière je imel nezmotljivo oko za človeške slabosti in se je vsaki izmed njih živo, duhovito in modro posmehnil v tej ali oni

svoji osebi ali v tem ali onem svojem prizoru. Včasih se je posmehoval tudi slabostim, ki se jim je bilo v njegovem času in ki se jim je morda tudi še danes nevarno posmehovati. Bil je fanatično vdan svoji umetniški resnicoljubnosti in dolžnosti do nje, vdan in pogumen. Svoj pogum je drago plačeval.

Pričujoči dve komediji »Izsiljena ženitev« in »Ljubezen — zdravnik« sta tipični Molièrjevi stvaritvi. Prva izmed njiju je dobro predelana, odmerjena in s poznanjem človeka in življenja bogato natrpana enodejanka, ki je spletena iz cele vrste komičnih značajev in iz izvirov in hkratu globoko smotrnih položajev. Priletni ženin mlade kokete, ki ga jemlje zaradi denarja in zaradi upanja, da bo kmalu vdova; ženinovo spoznanje in njegov onemogli poizkus izviti se iz neprijetne situacije. Nevestina rodbina, se pravi, oče in brat, njuna vljudna nepopustljivost, — to so preproste, toda mojstrsko verne podobe človeške nespameti, prebrisanosti, pokvarjenosti, nebolgljivosti in siromaščine. Posebno poglavje tvorita v komediji oba filozofa — aristotelovec in pironovec, dve duhoviti karikaturi, s katerima je Molière zadal pošten udarec mogočnemu učenjakarstvu, kateremu na ljubo je bilo v Parizu leta 1624 pod kaznijo prepovedano napadati sistem filozofa nad filozofi v razlagi privilegiranih pismarjev.

»Ljubezen - zdravnik« je lažja, napol improvizirana stvarca. Molière sam poroča o nji: To je najbolj hlastno napisana igra izmed vseh, ki mi jih je naročilo njegovo veličanstvo. In če rečem, da je bila predlagana, dovršena, naučena in igrana v petih dneh, sem povedal samo resnico.« In vendar tudi ta igra ni brez tehtnosti in modrosti. Satira na zdravnike, zlasti pa znamenite besede M. Fillerina, ki doseže spravo med medicinskima nasprotnikoma, so tako globokoumna in resnična ironija, da ni čuda, če si je ta neustrašeni posmehovalec in glasnik resnice ravno s tem delcem nakopal še prav posebno sovraštvo fakultete.

Kdor bo s premislekom gledal in poslušal ti dve komediji, bo videl v njima snovanje tega edinstvenega duha, ki si je izbral, ljudi »zabavajoč jih, učiti in poboljševati«. Videl bo sledove njegove modrosti, ki mu je kakor samo še najvišjim izbrancem odpirala pogled v človeško srce, in bo čutil v njima tudi tvorca, ki zna

blesteče zabavati in vzbujati smeh. In ker je ta smeh zvezan z modrostjo, je zdravilen in vzgojen v najvišjem pomenu te besede.

J. V.

Ost:

Molière: „Izsiljena ženitev“ in „Ljubezen zdravnik“

(Dvoje igrack.)

Za naš čas, za našo res »silno dobo« polno dinamita, ekrasita, podmornic in brzostrelnih »Bert«, sta ti dve komediji prav res samo soldatka iz kositka. Njun izvor je skorajda res tam, odkoder je Anderson zajemal svoje pravljice za mladino... Če drugega ne, bo gledališče skoraj nehote dobilo dvoje igrac, ki so godne celo tudi za mladino... In gledališče je prvi element pacifizma, mirotvornosti, to smo trdili že od prvega Internacionalnega kongresa gledaliških igralcev v Berlinu, do lanskoletnih jeclanj v Parizu in letošnjih poletnih besedovanj v Pragi, kjer je zboroval zgovorni in mirotvorni Pen-klub...

Ti dve igrici nimata posla s sedanostjo, prav čisto nič. Ako se je gledališče odločilo za njuno uprizoritev danes — mu gre prav posebna zahvala! Zakaj? Zahvala mu gre zato, ker je zavestno pokazalo, da vé, kje je iskati pravih korenin gledališča... Vse tiste muhe enodnevnice so in jih ni več... bila je svetovna vojna in bile so celo vojne pred Molièrom in po njem — on pa je ostal in našel celo interprete, da je našel še več, našel je take, ki so po njegovih stopinjah skušali njegovo pot nadaljevati... Kleist i. t. d. i. t. d. Njegov Zemljak Jean Giraudoux prizna, da je napisal Molièrovega »Amphitriona« — kot osemindeseti.

Vsi komadi Molièrovi so napisani iz nujnosti, kajti gospod Poquelin so bili advokat in so si uredili teater. V tistih časih! Štejemo nekako leto 1668. Prisiljen je bil napisati vsako leto vsaj dvoje komedij, dvoje iger za ta svoj teater. Da, da, takrat so bile funkcije presneto združene, prekleto povezane... Stoj! Sicer pa, ali je bilo

pri nas drugače? Celo jaz, skromni interpret genialnega kolega poznam nekoga, ki je bil avtor, režiser, tajnik in scenograf svojega teatra — od tega ni minilo tristo let kot pri Molièru — trideset jih bo. Torej; časi se ne izpreminjajo. — Zato je vse, kar je pisal Molière, resnično . . . Saj do konca morda res ni dognal nobenega svojih komadov — pa saj so tudi Lionardove, Michelangelove skice in Palladijevi osnutki najlepše, kar so ti možje stvorili. — Vse to ni važno!

Nikakor ni rečeno, da mora Molièrov komad vselej učinkovati. Recimo tudi pri dobro zaigranem »Tartufu« ostane človek samo narahlo in dolžnostno, torej hinavsko — prevzet. Moderen pisatelj bi zagrabil bliže, bi nas bolj prijel — in vendar siromak ne more tekmovati z Molièrom niti zdaleka. Ima pač samo sedanost na svoji strani. To pa še ni vse! Sedanjost! Joj, joj;

Molièrove komedije so rasle iz njegovega življenja in njegovih izkušenj. Sam bolan, sam prevaran, je prenesel vse v svoja dela in zato srečujemo skoraj povsod osebe, ki nosijo celo ista imena. Sganarelle, vedno oskubeni, vedno prevarani soprog, oče in bogsigavedi kaj še vse . . . Rogove nosi, v propast ga tirajo zdravniki, notarji, padarji in srečo njegove hiše rešuje vselej na račun njegove smešnosti človek, ki diši po gnoju — kmečka butara, ki se zove navadno Lizeta. — Njegove osebe so skorajda figurice iz Comedie dell Arte — so skoraj marionetke . . . Vendar če čuječ gledalec v parterju pazno posluša in motri, se zgodi pred njim in v njem čudo: nenadoma zadihajo te lutke, te z ledeno skorjo obdane prijazne osebe, ki vise skoraj kot na nitkah izpod stropa — sufit, nenadoma se začuti, da bije v njih čuječe, krvavordeče, do kraja izmučeno človeško srce . . .

Da, srce! Molière je bil sam igralec in še dandanašnji kažejo v Comédie-Francaise v retroperspektivni razstavi poleg drugih znamenitosti tudi stol, na katerem je igral Molière svojega namišljenega bolnika, starega Argana — in ki je na njem med predstavo umrl. Ulila se mu je kri. — Razstava je odprta ob četrtek, sobotah in nedeljah od 2. do 5. ure. Oglej si jo vsakdo, ki ga pot pripelja s Putnikom ali podobnim preseljevalnim sredstvom v bližino Palais-Roylla, kjer stoji tudi spomenik Mussetov . . .

Za režiserja Molièrovih komedij stoji stvar popolnoma drugače kakor pri drugih avtorjih. Dobro bi bilo, če bi mi prostor dopuščal

razgledati se nekoliko po pašnikih in livadah, ki so dane režiserju na sploh — a ostanimo pri Molièru. Tu nimajo izkušnje s Shakespe- arjevimi režijami s klasiki, z opernimi in z bogsigavedi čem še prav nobenega pomena. Da povem po naše: režiser stoji tu kot tele pred novimi vrati. Tu pri Molièru je vsa scena taka, kot da je ni — saj vemo, da so igrali njegovega grškega »Amphitrona« v sodobnih ko- stumih, pri prižganih lestencih na odru. — Tu diha vse *dobo!* Ver- sajske fontane in vodometi bruhajo vodo, rakete švigajo, nad vseni- pa leži ozračje parfumov precioz, kavalirjev in luna blede gola ra- mena prekrasnim ženskam, ki so šetale po vrtovih Roi de soleil... Vse je muzika, je ritem, je lahni, gracijozni menuet, napudrana, na- čičkana okolica — na znotraj pa tista razgibana duša, ki ostane gracijozna tudi tedaj, ko jemlje in doživlja tisto, kar je od tega sveta: a vse samo na rahlo, na rahlo — da njegovo Veličanstvo ne bodo vžaloščeni, ogorčeni — da ne bodo slabe volje... To je Mo- lière... Rogonosce, trpin...

Samo ne pokazati resnosti, da je to, kar se dogaja, sploh mogoče, da se sploh lahko primeri. Vse zašminkati, vse popudrati, magari natakiniti resnične maske — pa bo v redu in prav! To je naloga režiserjeva, ki se je srečal in seznanil z genijalnim kolegom... Seveda, nastaja hkratu naloga za igralca, ki je morda še mnogo, mnogo težja. Gospod, ki skušaš igrati Sganarella — kakšna je to naloga. Bodi bedak, bodi okol, bodi ostromnen — a včasih se zabliška, ko govoriš svoj monolog — pravi, trpeči človek pride na površje, se zgrozi in pade koj nato v pogrezalo zagonetke zatajene duše. — Da, to je težko in Stanislavski slavni, ranjki drug je imel prav, ko je dejal »Francozi znajo pisati in igrati vodevile — Molièra pa ni dosegel še nihče!«

Pri teh dveh komedijah (in tudi marsikteri drugi, ki jih je na- pisal Molière, držimo s Sganarellom — ta je tič in ima vsaj malo korajže, da se pokaže možaka, ki zna gledati in občutiti, presoditi — samostojno. Sevè ravnati, to je druga zadeva, kajti »Toujours au plus grand nombre on doit s'accomoder« — Časi so se sicer izpre- menili. — To se pravi, v teku treh stoletij nam je bilo dano spo- znati par osebnosti, ki so imele svoje mnenje in svoj »jezik«. Sga- narelle ravna — po svoje, snuje in kombinira — če propade — nič

zato, saj je propalo že marsikaj drugega. Zato prosim le ne preveč sodobno — ni prav nič bolje in bolj pošteno! . . .

Jaz sam se režiral doslej eno samo Molièrovo delo. To je »Namišljeni bolnik«. S tem delom zaradi mladosti in nevednosti nisem pridobil nobenega odnosa do dobe in avtorja, se pravi do njegove tvorbe. Kasneje sem gledal v Parizu na mestu, kjer je Molière sam ukazoval, serijo uprizoritev njegovih del. Smelo trdim, da niso naredile tiste predstave bogsigavedi kakšnega utisa name. Gledal sem kasneje pri Reinhardu in v Burgtheatru, v praškem divadlu uprizoritve, ki so spoznale, kaj je Molière. Na škodo njegovim rojakom, Francozom.

Zdaj mi je postal ljub! In te dni, ko se ukvarjam z njim, mi stopa pogosto pred oči oseba, ki je edina znala, čutila, da rečem po njegovem »čustvovala« Molièra do skrajnosti. To je bil družok Putjata . . .

Putjata! Naj Ti sivolasi kolega povem, da so mi ostale nepozabno v spominu Tvoje »Smešne precioze« in da si bil prvi, ki je prinesel na naš oder duh genialnega sotrpina. — To je bilo tisto očemer je govoril Stanislavski, to je bilo ono hotenje, polaskati vsem in vsakomur in vendar povedati vsem in vsakomur: o, saj je vse drugače, bolezen je huda reč, goljufija je lumparija in rogovi na lastni glavi, težé! . . .

Molière, Stanislavski Reinhard, Putjata! Sama velika imena! . . . Mi pa zaplešimo v dobri veri, da bo dobro: menuet po motivih Lully-a . . .

Iz spominov Stanislavskega

Prvič, odkar smo igrali Čehova, je premiera njegovega dela (Črešnjev vrt) padla v čas, ko je Čehov prebival v Moskvi. To nam je dalo misel prirediti proslavo za ljubljenega poeta. Čehov se je zelo branil, grozil, da ostane doma in da ga ne bo v gledališče. Toda skušnjava je bila za nas prevelika, zato smo vztrajali. Poleg tega pa je prva predstava padla na dan njegovega godu.

Obšel sem vse antikvarijate v upanju, da bom našel primeren dar zanj, toda razen sijajnega muzejskega blaga nisem mogel najti

ničesar. Mislil sem si: »Podarimo mu vsaj umetniško stvar.«

Toda slišal sem jih od Antona Pavloviča zaradi dragocenosti tega daru.

»Poslušajte, to je vendar čudovita reč, to bi moralo biti v muzeju,« me je ošteval po jubileju.

»Pa mi povejte, Anton Pavlovič, kaj pa naj bi vam bili dali?« sem se opravičeval.

»Mišnico«, — je resno odgovoril, ko je pomislil. — »Poslušajte, miši je treba uničevati.« Tedaj se je sam zasmel. — »Vidite, slikar Korovin mi je poslal sijajno darilo! Sijajno!«

»Kakšno?« — sem vprašal.

»Udice.«

In tudi drugi darovi, ki jih je prejel, mu niso bili po volji, nekateri pa so ga celi jezili zaradi svoje banalnosti.

»Poslušajte, pisatelju vendar ne morete podariti srebrnega peresa in starodavne črnilnice.«

»Kaj pa naj bi vam dali?«

»Klistirko. Saj sem zdravnik, poslušajte. Ali pa nogavice. Moja žena nič ne gleda name. Igralka je. Jaz pa hodim v strganih nogavicah. Poslušaj, duša, ji pravim, palec na desni nogi mi gleda iz nogavic. Pa jo obuj na levo nogo, mi pravi. Tako vendar ne gre!« — se je šalil Anton Pavlovič in se spet veselo zasmel.

Na slavlju samem pa ni bil vesel, kakor da bi bil slutil svoj bližnji konec. Ko je po tretjem dejanju stal bled in suh na odru in ni mogel med pozdravi, nagovori in pokloni zadušiti kašlja, se nam je bolešno stisnilo srce. Toda tudi tukaj se ni zadržal, da se ne bi bil nasmehnil. Eden izmed pisateljev je pričel svoj govor skoraj z istimi besedami, s katerimi njegov junak v igri pozdravlja staro omaro:

»Dragi in visoko spoštovani . . . Anton Pavlovič (namestu »Draga in visoko spoštovana omara) . . .«

Anton Pavlovič se je ozrl name, ki sem igral tisto vlogo, in hudomušen smehljaj mu je zaigral na ustnicah.

Jubilej je bil svečan, toda zapustil je moreč občutek. Delal je vtis pogreba. Pri srcih nam je bilo tesno.

Predstava sama je imela le srednji uspeh in obtoževali smo sami sebe, da nismo znali že takoj prvič pokazati tistega, kar je bilo najbolj važno, najlepše in najdragocenejše v drami.

Anton Pavlovič je umrl ne da bi bil doživel pravi uspeh svojega poslednjega, čudovitega dela.

Prihajala je pomlad leta 1904. Zdravje Čehova se je slabšalo. Zdravniški konzilij je sklenil prepeljati Čehova v inozemstvo. Vse nas je vleklo, da bi ga zadnje dni čim pogosteje videli. A zdravje mu ni zmeraj dovoljevalo, da bi nas sprejemal. Toda kljub bolezni ga radoživost ni zapustila. Zelo se je zanimal za predstavo Maeterlincka, ki smo jo tedaj pripravljali.

Sam je sanjal o novi drami, in sicer taki, ki bi bila zanj popolnoma nova: dva prijatelja, oba mlada, ljubita isto žensko. Skupna ljubezen in ljubosumnost ustvarjata komplicirano razmerje med njima. Konec je ta, da se oba odpravita z neko ekspedicijo na severni tečaj. Pozorišče zadnjega dejanja bi kazalo ogromno ladjo, zamrzlo v ledu. Za zaključek vidita oba prijatelja belo prikazen, ki bi drsela po ledu, — očitno senco ali dušo ljubljene ženske, ki je umrla v daljni domovini.

To je bilo vse, kar se je dalo od Antona Pavloviča izvedeti o novo zasnovani igri.

Med bivanjem v inozemstvu je po pripovedovanju O. L. Knipper-Čehove užival kulturno življenje v Evropi. Sedel je na svojem balkonu v Badenweilerju, opazoval delo, ki je teklo na pošti onstran ceste. Ljudje so prihajali tja od vseh strani, znašali svoje misli, izražene v pismih; odtam so šle te misli po vsem svetu.

»To je čudovito!« — je vzklikal Čehov...

Poleti 1904. leta je prišla žalostna vest iz Badenweilerja o smrti Antona Pavloviča.

»Ich sterbe« — so bile zadnje besede umirajočega. Njegova smrt je bila lepa, mirna in svečana.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna: Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Isiljerna žemite

Priloga k listu št. 10
Ljubljana, 1. februar 1911.

1. žemite	1. žemite
2. žemite	2. žemite
3. žemite	3. žemite
4. žemite	4. žemite
5. žemite	5. žemite
6. žemite	6. žemite
7. žemite	7. žemite
8. žemite	8. žemite
9. žemite	9. žemite
10. žemite	10. žemite

Izsiljena ženitev Ljubezen - zdravnik

Komedija v enem dejanju.

Spisal: J. B. Molière. Poslovenil: J. Vidmar.

Režiser: PROF. O. ŠEST.

Sganarelle	Lipah
Géronimo	Potokar
Dorimena, mlada koketa, Sganarellova ne- vesta	Gabrijelčičeva
Alcantor, Dorimenin oče	Plut
Alcidas, Doremin brat	Jan
Lycaste, Dorimenin ljubimec	Drenovec
Panrace, filozof-aristotelovec	Kralj
Marfurius, filozof-pironovec	Gregorin
Prva ciganka	Slavčeva
Druga ciganka	Levarjeva

Pozorišče: javen trg.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Komedija v treh dejanjih.

Spisal: J. B. Molière. Poslovenil: Oton Župančič.

Režiser: PROF. O. ŠEST.

Sganarelle	Lipah	
Aminta	Slavčeva	
Lucrecija	Rakarjeva	
Guillaume, preprogar	Potokar	
Josse, zlatar	Presetnik	
Lucinda, Sganarellova hči	Levarjeva	
Lizeta, Lucindina strežnica	M. Danilova	
G. Tomas	} zdravniki {	Bratina
G. Des Fonandrès		Daneš
G. Macroton		Plut
G. Bahys		Gregorin
G. Filerin		Sever
Clitander, Lucindin ljubimec	Jan	
Mazač	Gale	

Dejanje se vrši: v Parizu, prvo na cesti, drugo in tretje v Sganarellovi hiši.
Muzika po motivih Lullyja, priredil H. Svetel.

20.

Konec ob 22.

Učebnice - zpravnik

Kamouška a kollektiv
Společnost učebnic: Praha, 1957

První vydání: Praha, 1957

1. ročník	1. ročník
2. ročník	2. ročník
3. ročník	3. ročník
4. ročník	4. ročník
5. ročník	5. ročník
6. ročník	6. ročník
7. ročník	7. ročník
8. ročník	8. ročník
9. ročník	9. ročník
10. ročník	10. ročník
11. ročník	11. ročník
12. ročník	12. ročník

Učebnice jsou určeny pro využití v školách a v domácnostech.
Můžete je koupit v knihárnách a v obchodech s učebnicemi.

Společnost učebnic - Praha, 1957